

Zoran Roca, Paul Claval, John Agnew
(eds)

Landscapes, Identities and Development

Burlington, USA: Ashgate Publishing Company, 2011, 485 str.

Knjiga *Landscapes, Identities and Development* zbirka je radova koji donose trenutačno stanje u istraživanjima posvećenima problematici krajolika. Autori članka redom su renomirani stručnjaci, ponajprije iz područja geografije, no svoj su doprinos dali i brojni znanstvenici iz drugih disciplina (povjesničari, arheolozi, etnolozi, antropolozi, ekolozi, krajobrazni arhitekti i dr.). Knjiga predstavlja interdisciplinarni opus razmatranja navedene problematike iz perspektive 43 autora i suautora iz 22 države Europe, Amerika, Australije i Japana.

Urednici izdanja Zoran Roca (Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias, Portugal), Paul Claval (University of Paris I – Sorbonne, Francuska) i John Agnew (University of California, Los Angeles, SAD) u uvodnom dijelu kažu da je osnovni cilj knjige osiguravanje znanja o trenutačnim konceptualnim i metodološkim istraživačkim pitanjima na području krajolika, identiteta i razvoja. Knjiga pruža detaljan pregled recentnih saznanja i interpretacija o: 1) povijesnim, trenutačnim i budućim vezama između krajolika i prirodnih, ekonomskih, kulturnih i drugih obilježja mjesta te regija; 2) identitetima povezanim s krajolikom kao lokalnih i regionalnih razvojnih resursa u razdoblju globalne ekonomije i kulture; 3) ulozi krajolika i baštine kao platforme za istraživanja krajolika i upravljanje njima u europskom kontekstu, uključujući implementaciju Europske konvencije o krajoliku (engl. The European Landscape Conven-

tion); 4) važnosti perspektive koja polazi od krajolika kao konstitutivnog elementa u politikama održivog razvoja.

Krajolici su bogatstvo prošlosti i okvir za odvijanje svakodnevnog života te utječu na buduće okolišne, ekonomske i kulturne procese. Oni su materijalni čuvari povijesti te obuhvaćaju naše osjećaje, percepcije, znanja, interese, odluke i akcije. Osiguravajući kontekst za prostorne tokove, krajolici su dugovječni svjedoci proizvodnje i konzumacije prostornih identiteta. Promjene u prostornim tokovima odražavaju se u neprestanoj regeneraciji prirodnoga, ekonomskoga i kulturnoga karaktera prostora. Upravo su krajolici ključni za prepoznavanje tih promjena. Kao sastavni elementi i faktori u proizvodnji prostornih identiteta, krajolici su medij kroz koji se postojeći i nastajući identiteti mjesta i regija generiraju, upisuju, pretpostavljaju te propitkuju.

Urednici navode da je afirmacija prirodnih, ekonomskih, kulturnih i drugih obilježja prostornih identiteta dobila stratešku važnost u razdoblju globalizacije. To se jednako odnosi na mjesta i regije koji već ostvaruju pozitivne učinke s obzirom na poželjne, atraktivne i globalno kompetitivne identitete temeljene na održivom razvoju kao i na ona izolirana, periferna ruralna područja koja doživljavaju degradaciju okoliša uslijed različitih konflikata i/ili slabe ekonomije te gubljenja kulturne autentičnosti zbog prevelike izloženosti i nekritične adaptacije globaliziranih dobara, usluga i ideja. Očuvanje krajolika i njegova prekvalifikacija postali su sinonimom za brisanje nepoželjnih aspekata identiteta te jačanje postojećih ili stvaranje novih, poželjnih karakteristika u cilju ekonomskoga, kulturnog i održivog razvoja. No za politike održivog razvoja, planove i projekte nužna su znanja i procjene o transformacijama krajolika. Ured-

nici stoga naglašavaju da je veoma važno proširiti te osnažiti istraživanja posvećena toj problematici.

Trideset poglavlja knjige konceptualno je podijeljeno na četiri glavna dijela. Radovi su raspona od teorijskih do detaljnih empiričkih studija. Prvi dio knjige »Landscape and Identity between Imagery and Reality« (Krajolik i identitet između predodžbe i stvarnosti) obuhvaća radove koji se, između ostalog, bave ulogom krajolika u oblikovanju nacionalnih identiteta na primjeru Italije i Engleske (J. Agnew); razmatranjem kako krajolik kao transkulturni medij može potpomći integraciju mladih imigranata čineći ih svjesnijima i manje pasivnima u procesu izgradnje multietničkog društva (B. Castiglioni i dr.); diskusijom o mjestima u nastajanju te njihovu utjecaju na fizičku i socijalnu segregaciju na primjeru umjetnih otoka izgrađenih u Perzijskom zaljevu (M. Jackson i V. della Dora); demonstracijom dvostrukoga karaktera krajolika usporedbom idealne, memorijalne i službene kulture s idejom reprezentacije nacionalnog krajolika u Estoniji (Printsmann i dr.).

Drugi dio knjige »Landscape History, Heritage and Social Change« (Povijest krajolika, baština i socijalna promjena) posvećen je radovima o temama kao što su kontroverza oko funkcionalnog identiteta povijesnoga krajolika na Brijunima u pogledu njegova značenja za prirodnu i kulturnu baštinu, turizam i državne poslove (I. Schrunck i V. Begović); razmatranja kako je nakon Drugoga svjetskog rata poljska zajednica na nekadašnjemu njemačkom teritoriju postupno promijenila stavove prema gradskom krajoliku koji je oblikovala druga kultura i u kojem se stoga odražavaju ideje i vrijednosti drugih (B. Borkowska); diskusija o tome kako su u Finskoj promjene u socioekonomskoj

i političkoj povijesti utjecale na promjene u močvarnim krajolicima te kako danas ta područja sve više odražavaju efekte poljoprivredne politike Europske unije (M. Tanskanen); rasprava o razlici između modernih i dinamičnih kulturnih krajolika s jedne strane te *tradicionalnih*, stabilnih krajolika s druge na primjeru studija slučaja iz Europe (J. Renes).

Treći dio knjige »Landscape Assets, Resources and Services« (Dobra krajolika, resursi i usluge) sadržava radove između ostalog posvećene diskusiji o nedostatku svijesti o krajoliku među grčkim stanovništvom te otkrivanjem razloga tome (T. S. Terkenli); raspravi o zapuštanju zemljišta u poljoprivrednim krajolicima Australije, Švedske i Portugala te pozivu za radikalnim preispitivanjem načina na koje se upravlja krajolicima radi poboljšanja stanja u poljoprivredi i bioraznolikosti (R. Beilin i R. Lindborg); propitkivanju ispravnosti načina na koji se primjenjuje zaštita prirodnih krajolika u St. Peterburgu s prijedlogom novih rješenja u planiranju i nadgledanju (G. A. Isachenko i A. Y. Reznikov); novim indikatorima održivosti za dva mediteranska agrošumska sustava (T. Kizos); predstavljanju metodološkog okvira i rezultata terenskog istraživanja na temu koncepata topofilije-terafilije u kontekstu zahtjeva za (re) afirmacijom identiteta krajolika te drugih obilježja prostornih identiteta kao lokalnih razvojnih resursa (Z. Roca i dr.).

Zadnja cjelina »Landscape Research and Development Planning« (Istraživanja krajolika i razvojno planiranje) donosi radove fokusirane na raspravu oko problema i prepreka na koje nailazi razvoj istraživačkih programa namijenjenih za podršku politika vezanih uz krajolike te specifičnosti krajolika kao političkog pitanja (D. Terrason); primjenu GIS-tehnologije i 3D-modeliranja te predstavljanje re-

zultata istraživanja čiji je cilj bila holistička interpretacija evolucije povijesnih krajolika u području jezera Biwa u Japanu (C. Zeballos i dr.); objašnjavanje nove GIS-procedure za otkrivanje promjena krajolika u periurbanim područjima te predstavljanje rezultata studije slučaja provedene u Torinu (Italija) s ciljem kvantifikacije i vizualizacije degradacije krajolika (percepcija kvalitete krajolika) (E. B. Mondino i dr.) i dr.

Knjiga završava poglavljem Paula Clavala u kojem autor sumira problematiku obrađenu u knjizi stavljajući naglasak na njen doprinos novim spoznajama na području istraživanja krajolika, identiteta i razvoja. Autor raspravlja o razvoju i promjeni percepcije krajolika kroz vrijeme, pojavi novih koncepata vezanih uz krajolik te o starim i novim metodologijama proučavanja krajolika. Do koje je razine kriza identiteta koja pogađa moder-

na društva povezana s destrukcijom tradicionalnih krajolika? Je li moguće riješiti je razvojem novih stavova i politika prema krajolicima? Claval zaključuje da knjiga nudi odgovore na te dvojbe i otvara perspektive za nova pitanja koja se pojavljuju, poput onih vezanih uz baštinu, održivi razvoj te nove načine donošenja odluka i politika vezanih uz krajolik.

Knjiga *Landscapes, Identities and Development* uspješno objedinjuje najnovija teorijska i empirička saznanja na području istraživanja krajolika. Transdisciplinarni pristup primijenjen u knjizi dobro odražava složenost i mnogobrojnost perspektiva iz kojih se ta problematika danas proučava. Različiti aspekti krajolika, s njima povezani identiteti te mogućnosti i posljedice razvoja slojevito se propitkuju kroz djelo, pružajući uvid u aktualno stanje stvari, što ovu knjigu čini vrijednim i zanimljivim štivom za šire čitateljstvo.

Lana Slavuj

*Geografski odsjek,
Prirodoslovno-matematički fakultet,
Zagreb*